

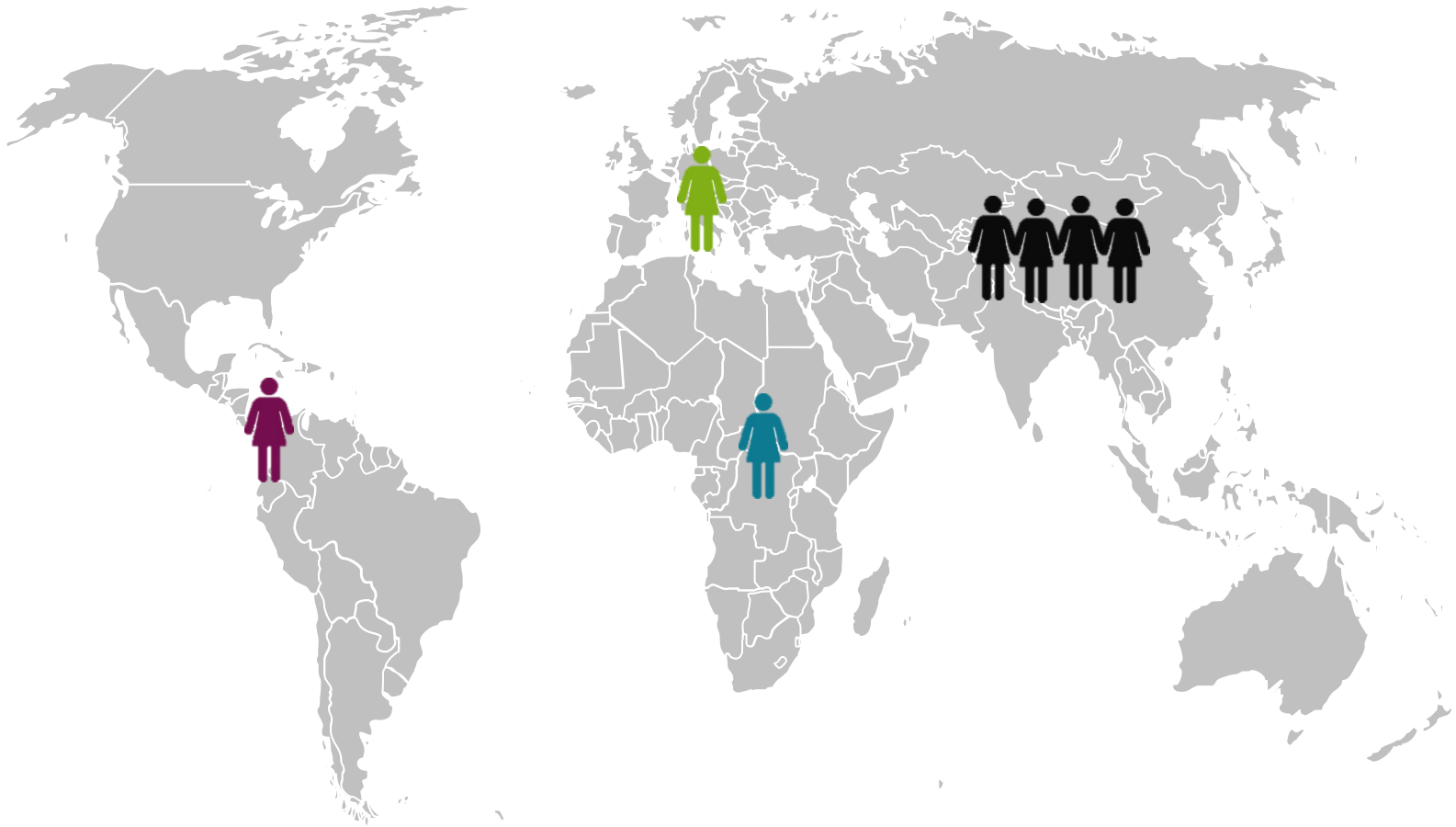

Välfärdsfinansiering

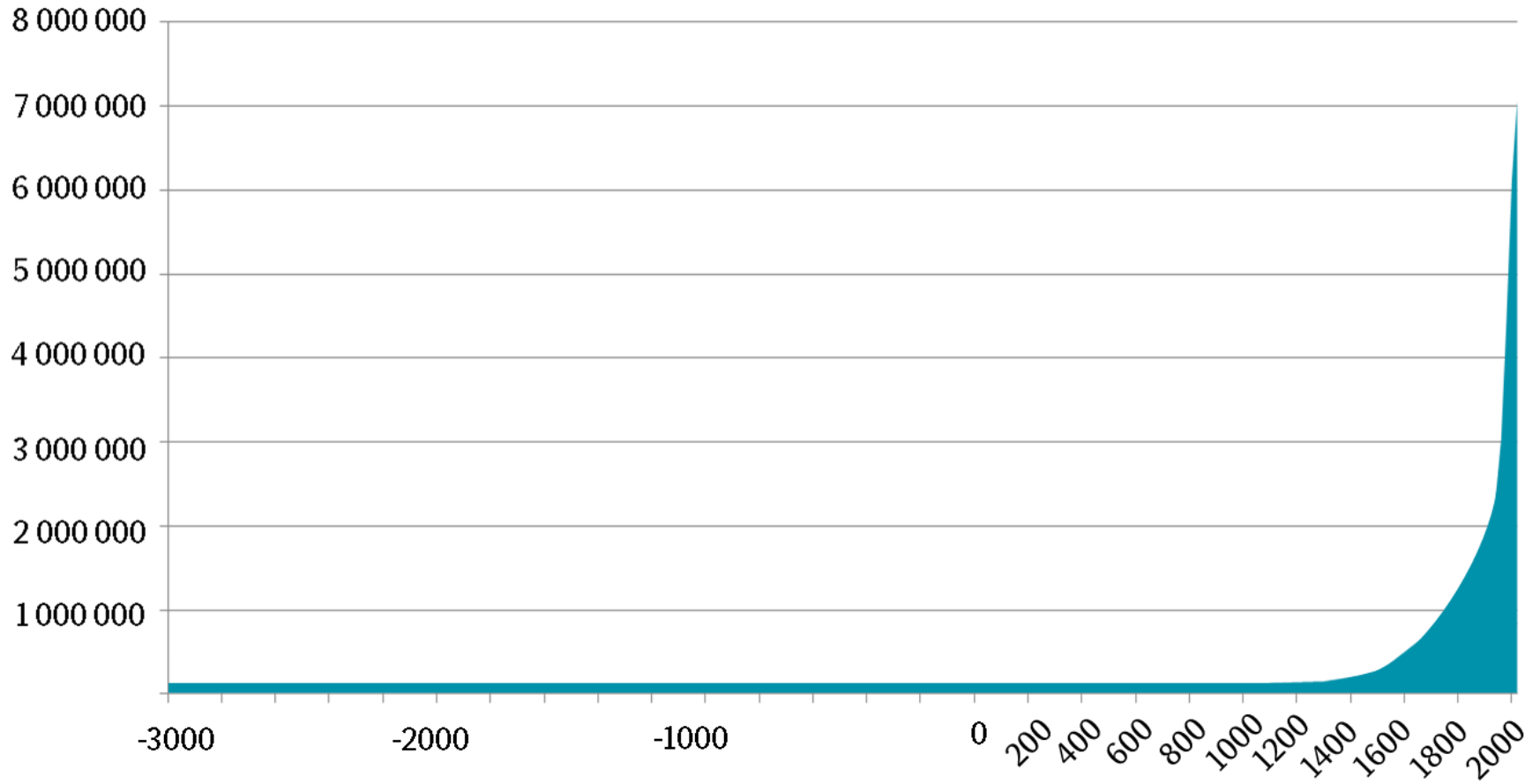
- Vem tar notan för en åldrande befolkning?

Jens Magnusson
Privatekonom

2016

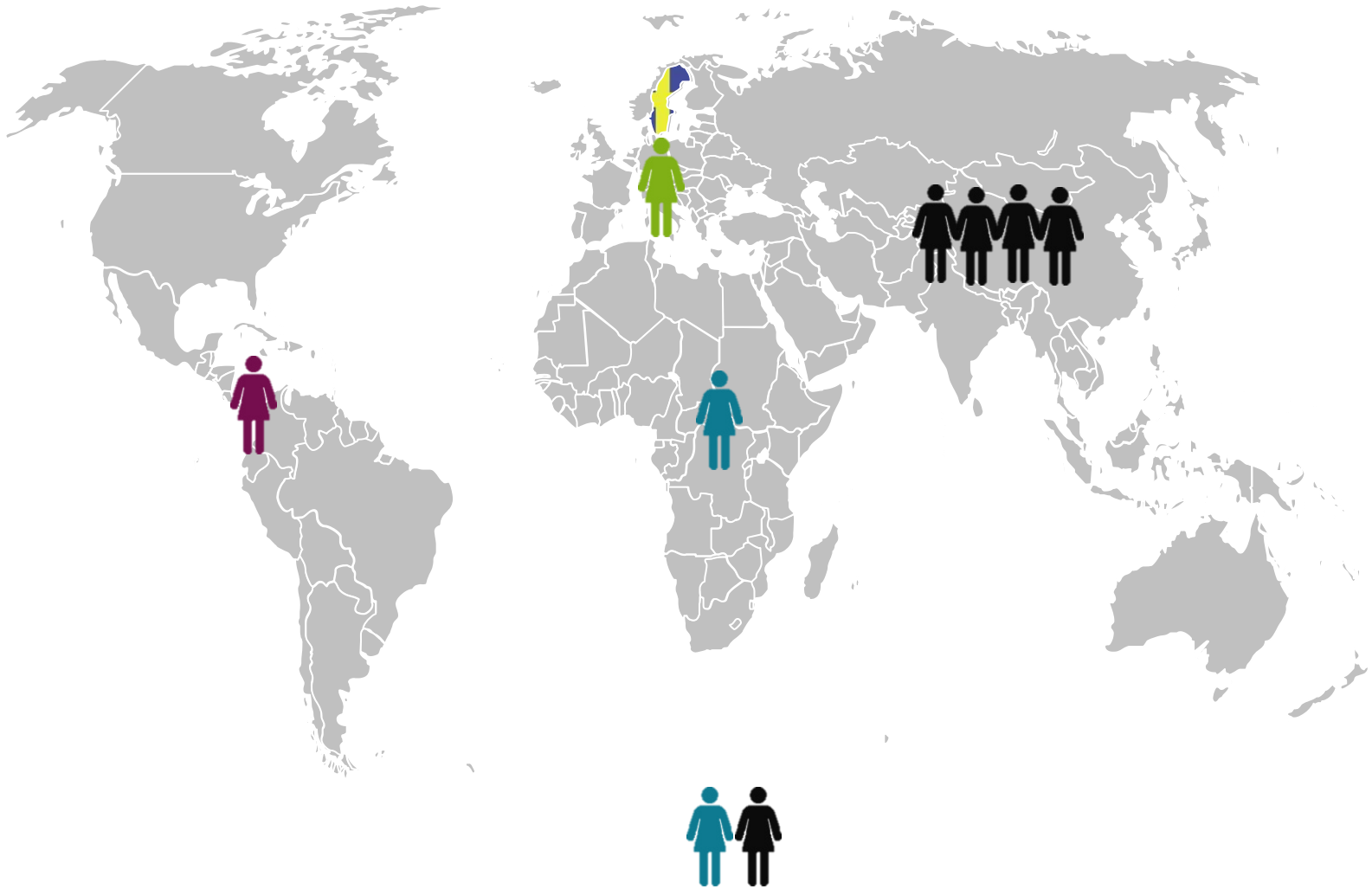

Den demografiska utmaningen - världens befolkning under 5000 år

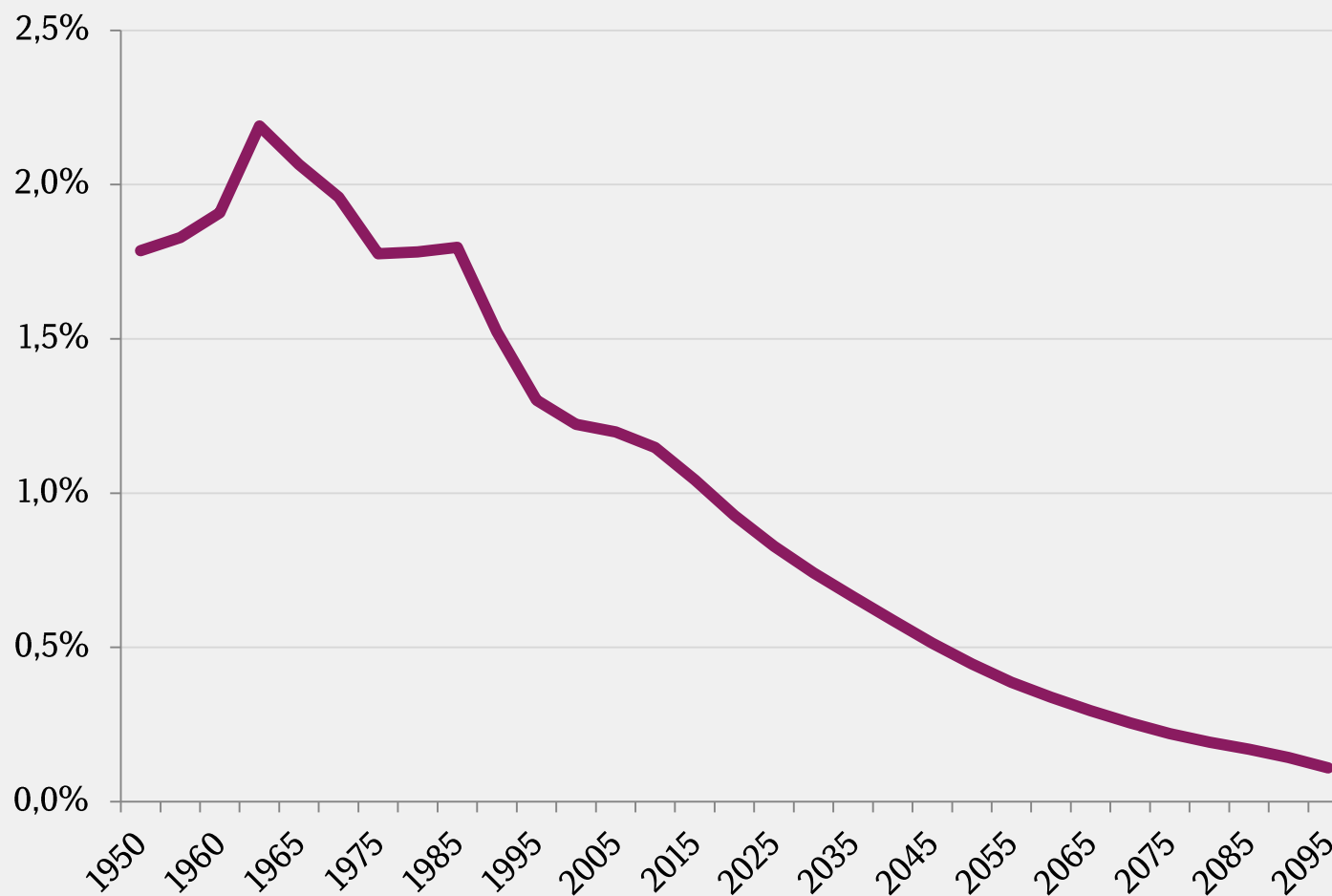

2056

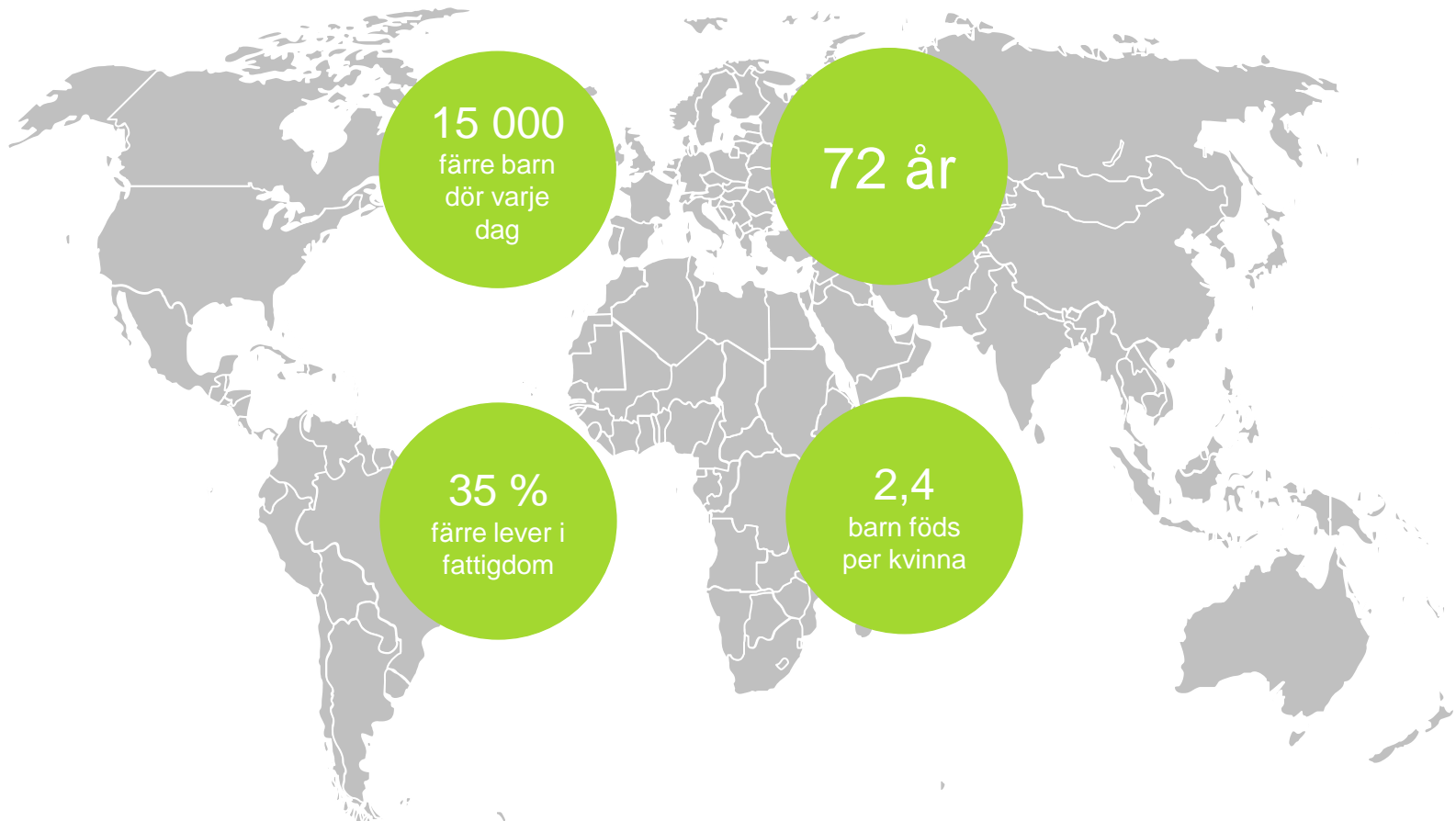
Världens befolkning ökar allt långsammare

Världens befolkning – årlig ökningstakt

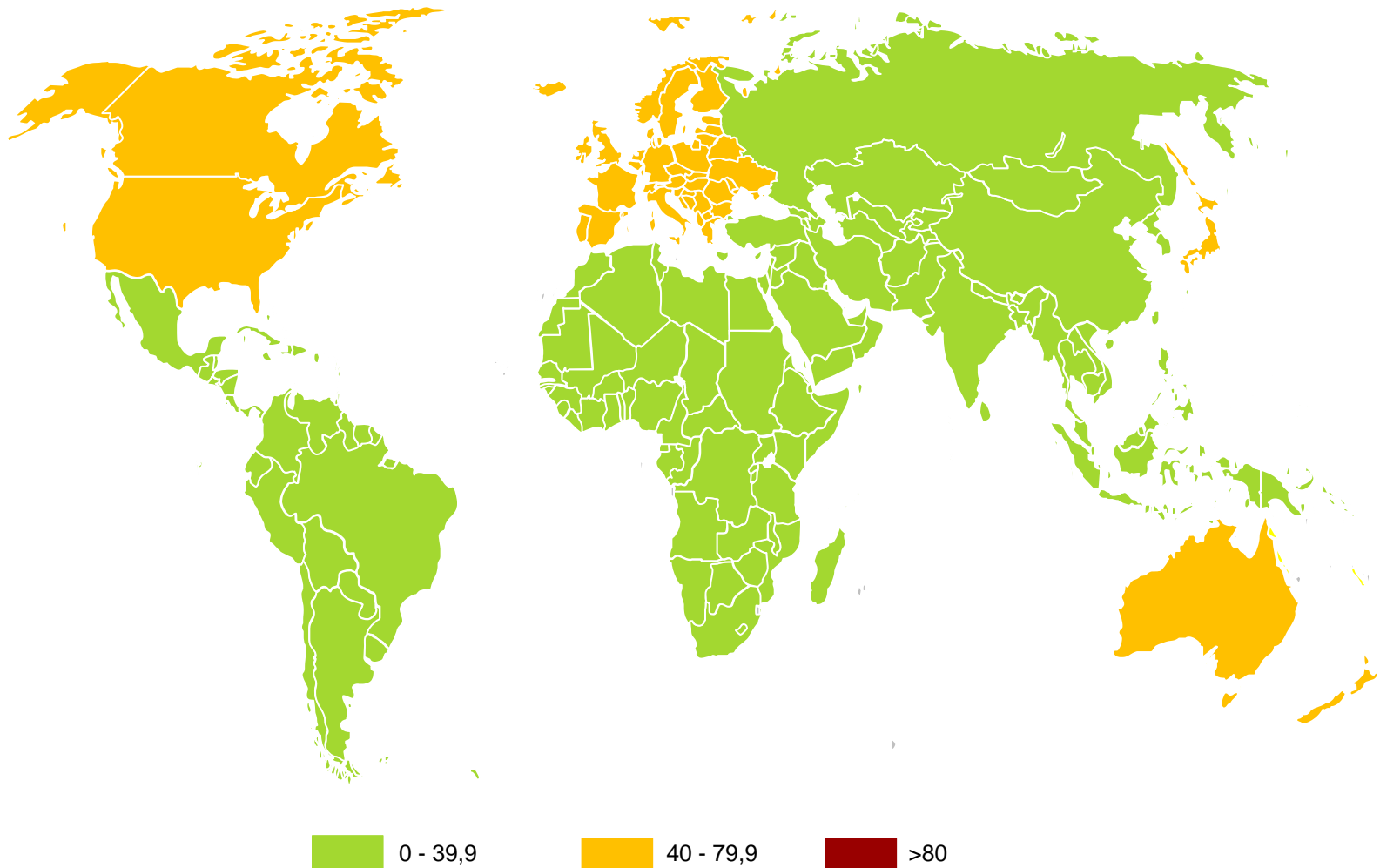
Källa: United Nations Populations Division, World Population Prospects.

Det mesta blir bättre!

Så vad är problemet?!

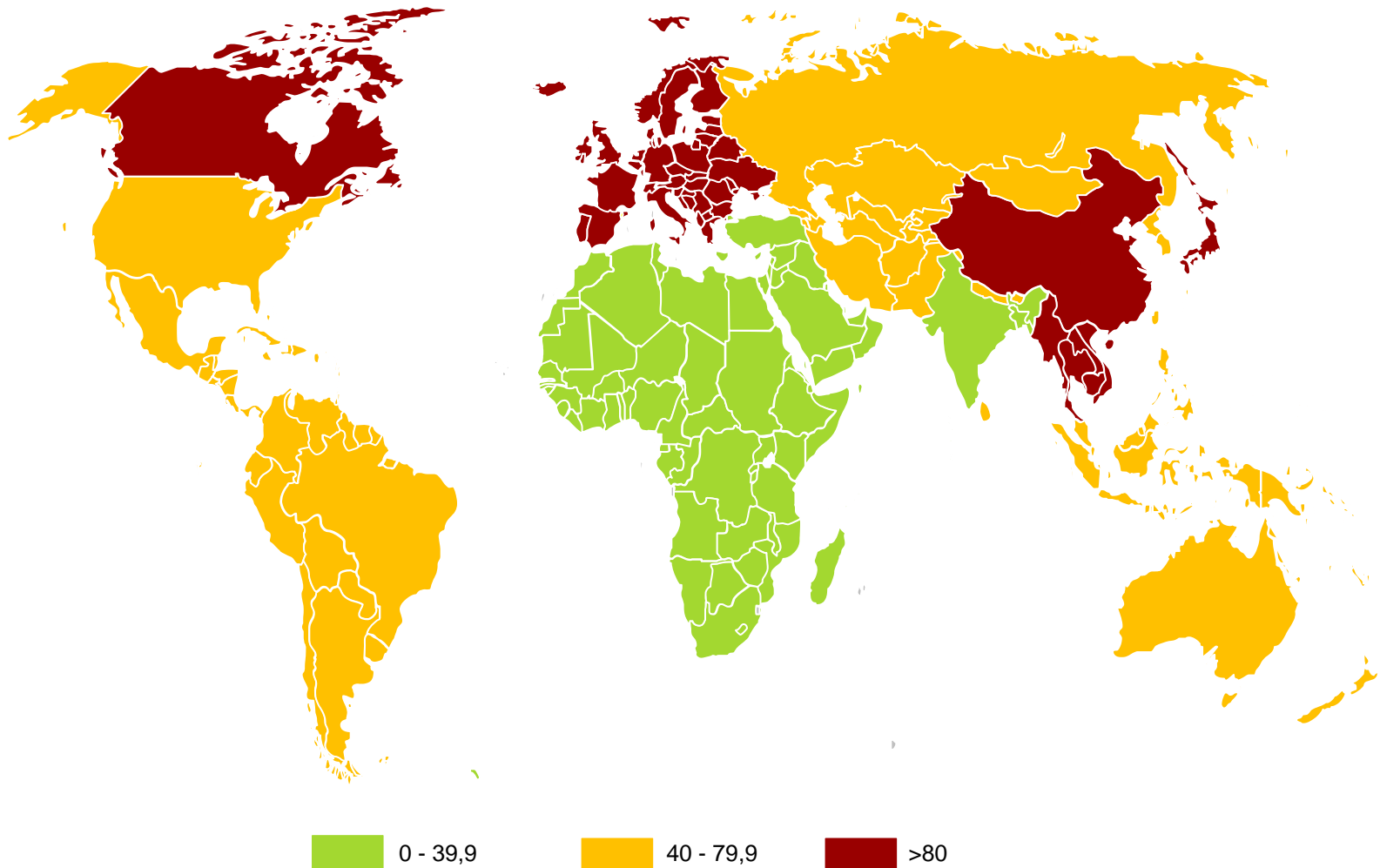
Försörjningskvot 2016

Försörjningskvot, antal äldre (>60 år) per 100 i arbetsför ålder (20-59 år)

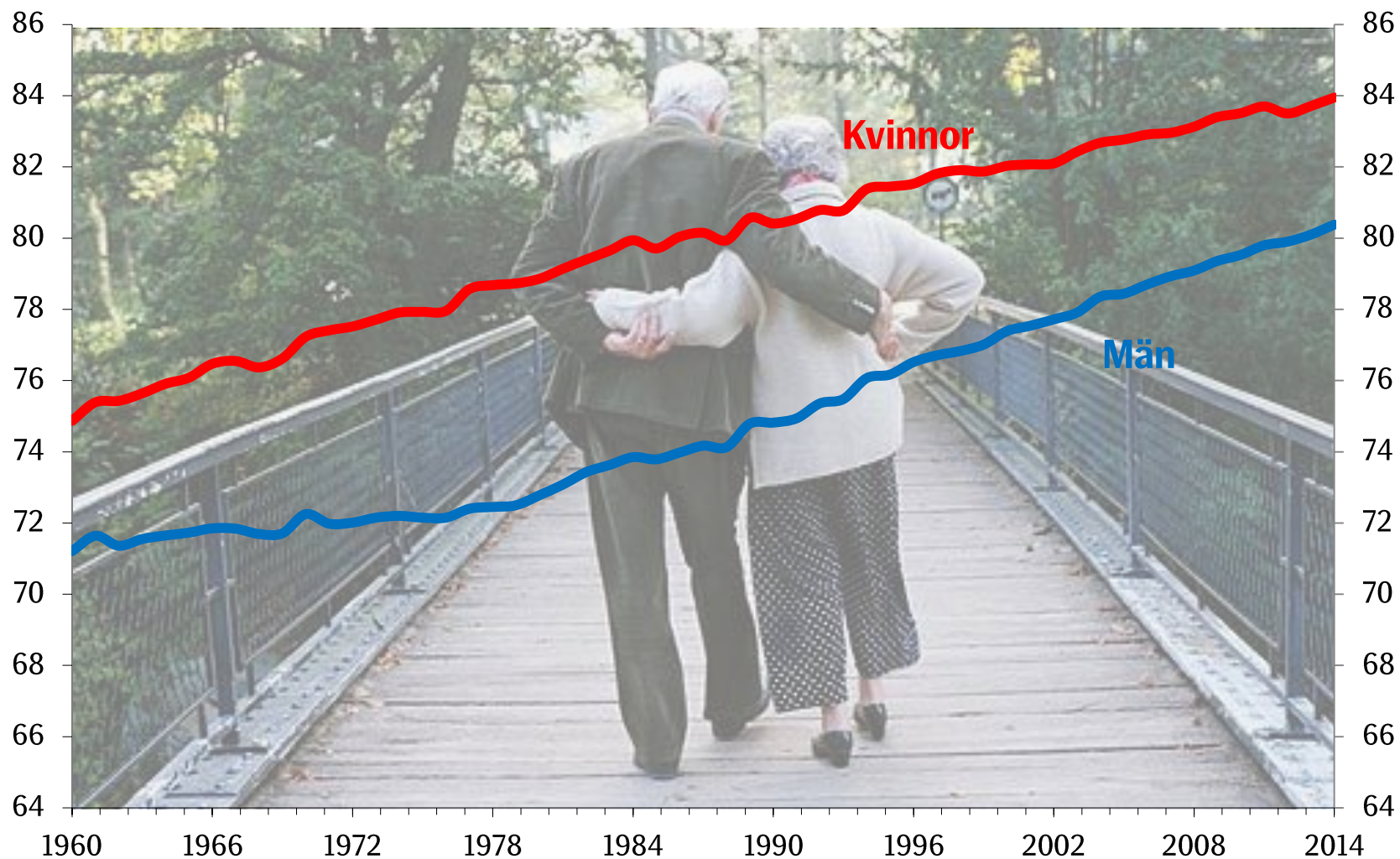

Försörjningskvot 2050

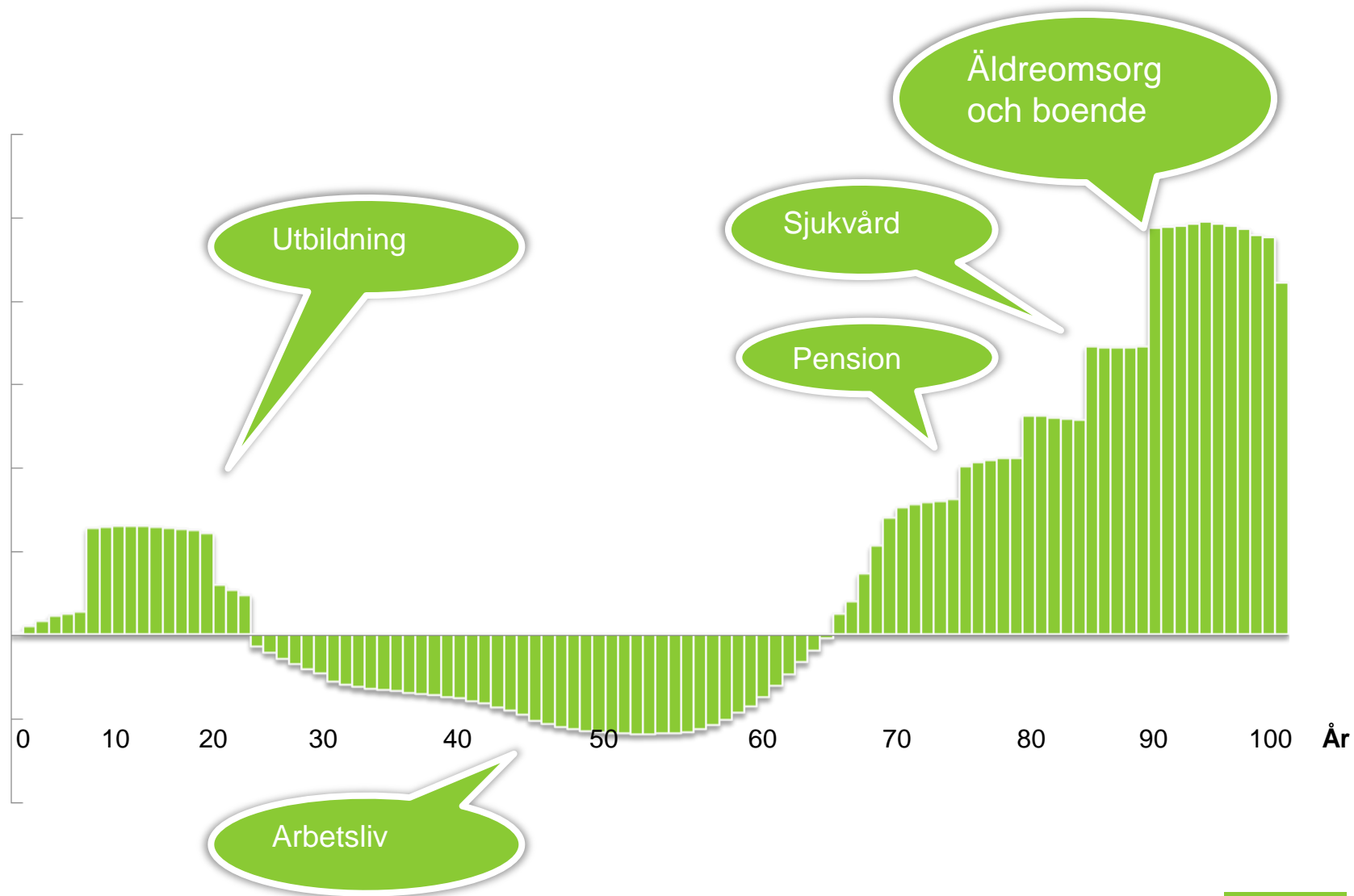
Försörjningskvot, antal äldre (>60 år) per 100 i arbetsför ålder (20-59 år)

Medellivslängden fortsätter att öka

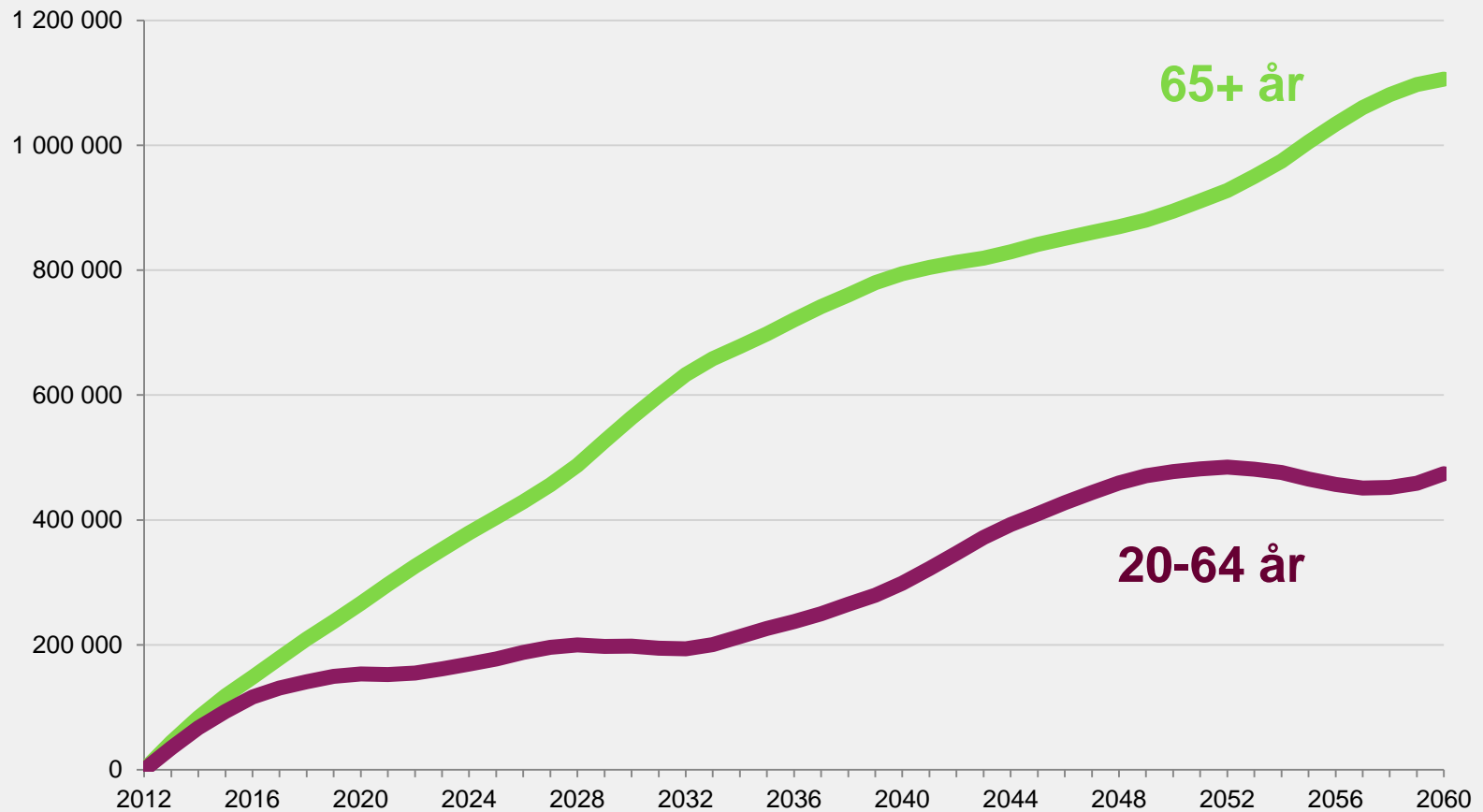
Källa: SCB

Den enkla (och svåra) välfärdsekonomin

Utmaningen är att försörjningskvoten försvagas

Förändring antal personer i olika åldersgrupper

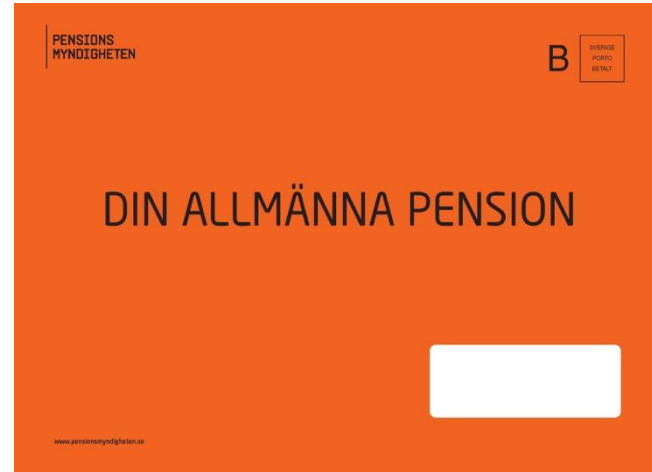
Källa: SCB

Två stora välfärdsutmaningar

Få älskar att prata pension...

Svårt

Lätt

Kul

Tråkigt

OUR RETIREMENT PLAN IS
THAT WE TRY TO GET YOU
SWEDISH CITIZENSHIP.

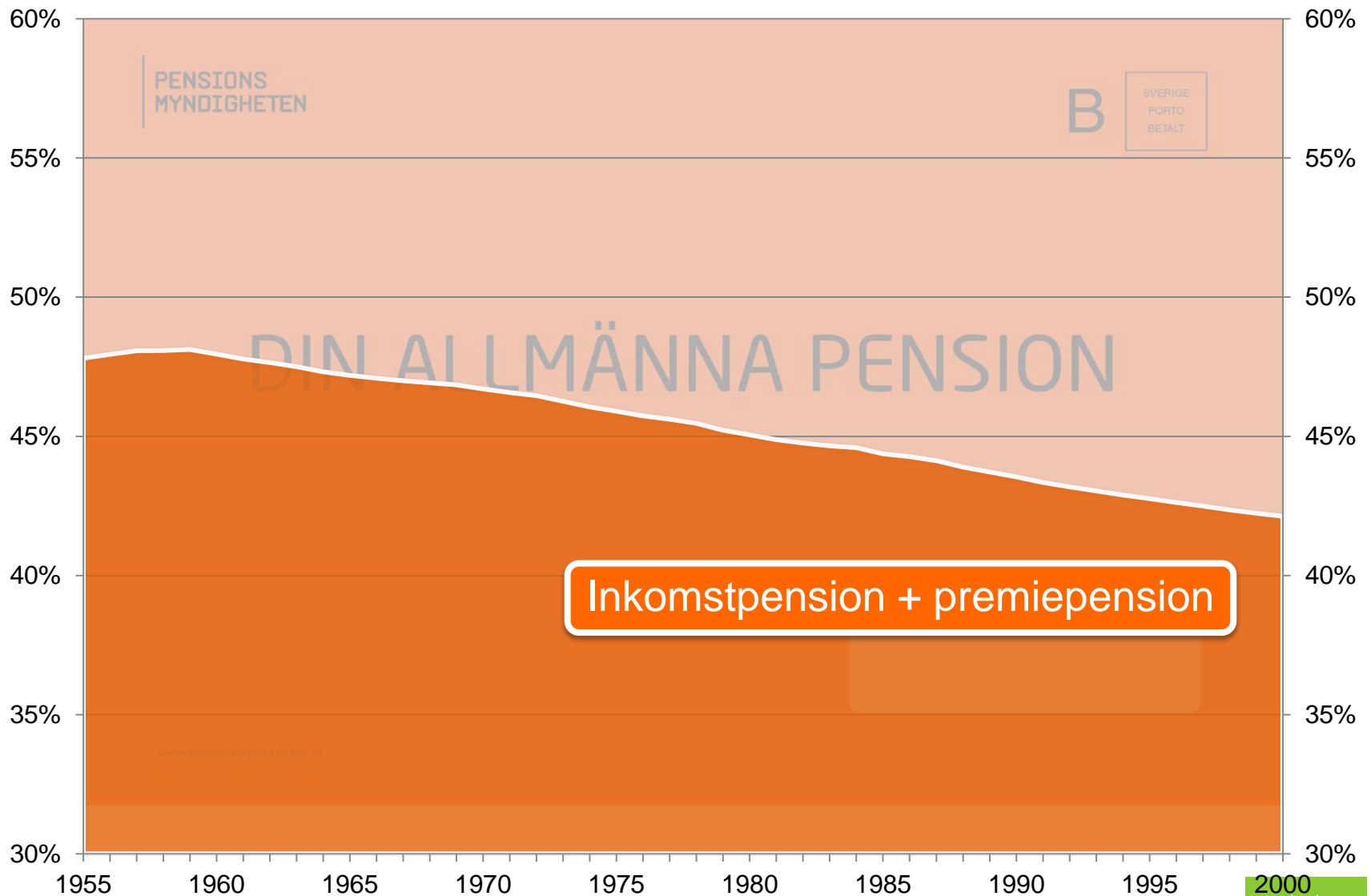
Baloo

Pensionsmyntet har två sidor

Utveckling av pensionsnivå vid 65 år

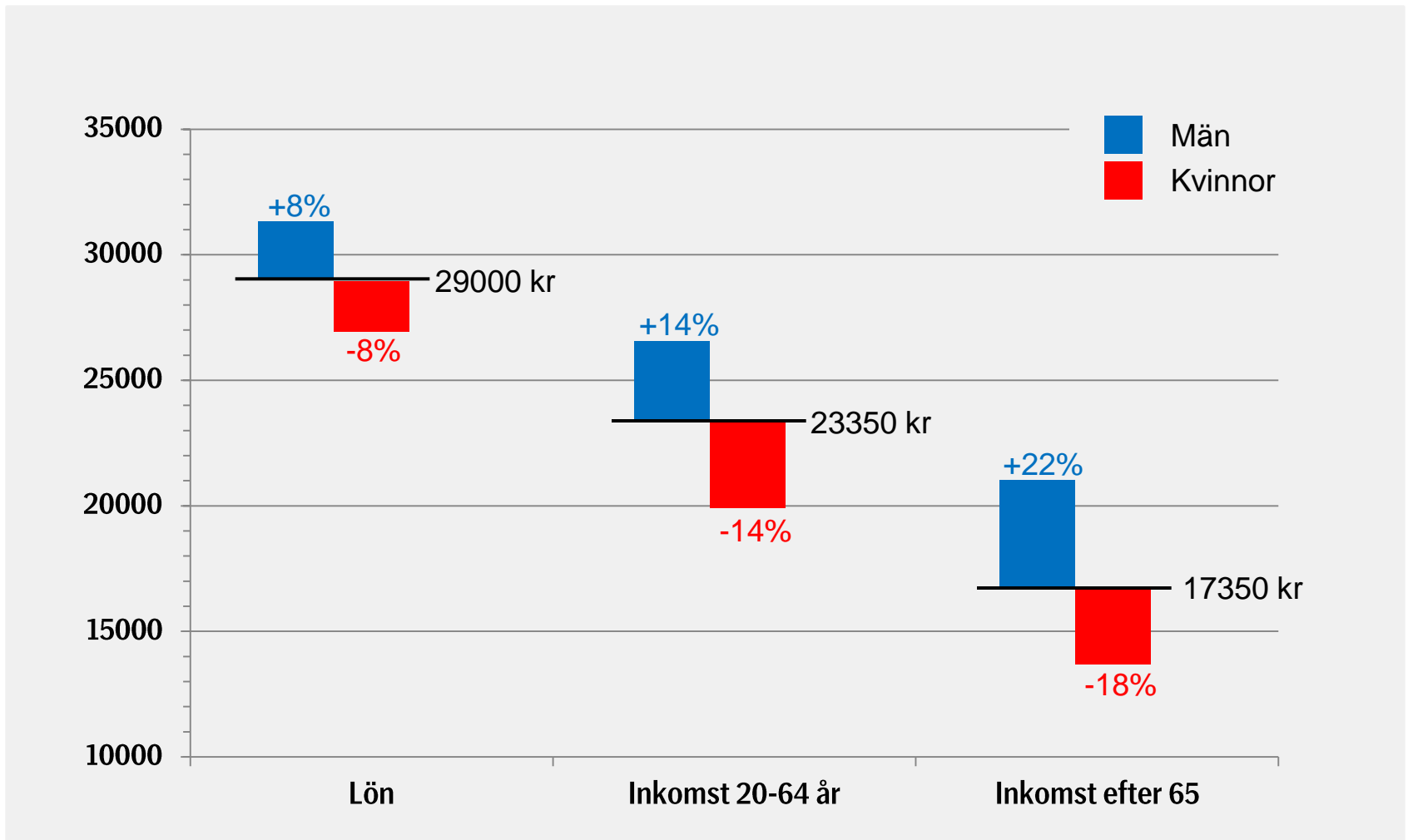

Källa: Orange rapport 2014, Pensionsmyndigheten.

En tredje sida av pensionsmyntet...?

Ojämliga pensioner grundas på arbetsmarknaden

Mycket hänger på kommande generationer

”Regeringen underskattar de offentliga utgifterna”

Budgetgranskning. Regeringen underskattar de offentliga utgifterna fram till 2020 och överskattar då den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. Regeringen bortser därmed hur förändringar i befolkningens storlek och ålderssammansättning påverkar kommunernas utgifter för vård, skola, och omsorg, skriver **Riksrevisionen**.

Riksrevisionen har sedan 2008 årligen granskat hur regeringen tillämpar det finansiella ramverket i budgetpropositionerna. I år publiceras granskningen för första gången innan beslutet om nästa års budget tas i riksdagen.

Riksrevisionen har i granskningen av budgetpropositionen för 2017 som publiceras i dag gjort följande iakttagelser:

1 Regeringen underskattar de offentliga utgifterna fram till 2020: Regeringen förutsätter i sin prognos att kommunerna i enlighet med det finansiella ramverket efterlever kravet på budget i balans. Vidare förutsätter regeringen att de kommunala skattesatserna är oförändrade och att statens bidrag till kommunerna ligger fast. Ingen hänsyn tas därmed till hur förändringar i befolkningens storlek och dess sammansättning i olika åldersgrupper kommer att påverka kommunernas utgifter för vård, skola och omsorg fram till 2020. Om regeringens prognos skulle realiseras kommer det att kräva betydande neddragningar i den kommunala välfärden fram till 2020. Om kommunernas utgifter i stället ska kunna svara mot hur befolkningsstorleken och ålderssammansättningen förändras behöver de öka med 50 miljarder kronor utöver vad som ligger i regeringens prognos fram till 2020.

Riksrevisionen menar inte att regeringens prognos är formellt felaktig eftersom den i enlighet med budgetprocessens riktlinjer ska utgå från de regler och beslut som nu gäller samt förslagen i budgetpropositionen. Däremot menar Riksrevisionen att den demografiska utvecklingen pekar på så stora utmaningar och behov av prioriteringar de närmsta åren att dessa borde ha redovisats tydligt i budgetpropositionen. Om ambitionen är att kommunerna ska kunna behålla dagens välfärdsnivå 2020 så krävs en höjning av kommunalskattesatserna med genomsnitt 2 procentenheter. Alternativt måste statsbidragen till kommunerna höjas med 50 miljarder kronor.

2 Svårt att hitta stöd för ohänsierrade åtgärder 2017: I budgetpropositionen föreslår reger-

Regeringen föreslår åtgärder motsvarande 17 miljarder kronor som inte är finansierade. Det finansiella ramverket ger inget stöd för den försvagning av det offentliga sparandet som dessa skapar, skriver Riksrevisionen.

Foto: Rickard Thegerström

av det offentliga sparandet som dessa skapar. Regeringen använder det så kallade strukturella sparandet som en indikator på om överskottsrammet nås. I regeringens prognos ligger det strukturella sparandet 2017 under både nuvarande överskottsrammet på 1 procent av BNP och det nya föreslagna målet på 1/3 procent av BNP. Samtidigt bedömer regeringen att konjunkturlaget 2017 är något starkare än normalt. Utifrån riktlinjerna i det finansiella ramverket bör regeringen i en sådan situation normalt vidta åtgärder som stärker och inte försvagar det strukturella sparandet. Även om de fortsatt temporärt höga migrationskostnaderna räknas bort, vilket är rimligt, sjunker det strukturella sparandet 2017.

3 Utgiftstaken stödjer inte överskottsrammet: Ett syfte med utgiftstaken, som är en del av det finansiella ramverket, är att de ska bidra till en utgiftsreduktion som är förenlig med överskottsrammet. Marginalerna upp till utgiftstaken är mycket stora de kommande åren. Regeringen skriver i budgetpropositionen att taken ska ge en anvisning om vad regeringen anser vara en vilavärd utgiftsnivå på så. Samtidigt anförs att taken inte ska ses som utgiftsmål. Riksrevisionen menar att detta förhållningssätt skapar otydlighet i finanspolitiken. Om marginalerna inte används för att öka utgifterna innebär det att taken är så högt satta att de helt

bländ annat möjligheten att möta den kommunala utgiftsökning som befolkningsökningen och dess förändrade ålderssammansättning medför samt konsekvenserna för skattepolitiken.

4 Regeringen överskattar finanspolitikens långsiktiga hållbarhet: Regeringen bedömer att finanspolitiken är långsiktigt hållbar även när man beaktar flera decennier framåt i tiden och tar hänsyn till hur demografin förändras. Dagens standard i det offentliga åtagandet kan enligt regeringen upprätthållas långt fram i tiden vid oförändrade skatteregler. Riksrevisionens granskning av regeringens hållbarhetsberäkning visar dock att den förutsätter en väsentlig försämring i den kommunala välfärden fram till 2020 till följd av förändringar i befolkningsstorleken och dess ålderssammansättning. Den förutsätter dessutom att olika bidrag sjunker i förhållande till den aktuella lönenivån fram till 2020.

Konjunkturstyrelsen och EU-kommissionen utgår i stället i sina kalkyler från att just dagens välfärd ska upprätthållas i framtiden utan höjda skatter och kom i våras tvärtom ut regeringens fram till att finanspolitiken inte är långsiktigt hållbar. Det offentliga sparandet har stått på väsentligt sedan dessa bedömningar gjordes bland annat till följd av nya regler på migrationsområdet. Men det faktum att regeringen inte utgår från dagens välfärdsnivå utan den i prognosen förslagna välfärdsnivå som gäller från och med 2020 gör att regeringen överskattar finanspolitikens hållbarhet.

5 Stora offentligfinansierade risker omgärdar finanspolitiken: Riksrevisionen menar att budgetpropositionen och även vårpropositionen borde innehålla ett särskilt avsnitt som tar upp aktuella större risker som omgärdar finanspolitiken i en 10-15-årsperspektiv och som om de realiserats kan bidra till offentligfinansiella problem. Exempel på sådana är: ökad efterfrågan på offentlig finansierade välfärdstjänster, personalförsörjningsproblem inom framför allt kommun- och landstingssektorn men även inom försvaret, asylmottagning, behov av integrationsinsatser, det säkerhetspolitiska läget, ökande sjukskrivningar, fallande pensioner,

Om ambitionen är att kommunerna ska kunna behålla dagens välfärdsnivå 2020 så krävs en höjning av kommunalskattesatserna med i genomsnitt 2 procentenheter. Alternativt måste statsbidragen till kommunerna höjas med 50 miljarder kronor.

Repliker på DN.se/debat
”Självklart göra undantag för allvarliga sjukdomar”
Så bredt från Johan Forsell (V) 06/11/17.

” Det kommer att behövas ungefär 225 000 nya medarbetare i vården och omsorgen fram till 2023.”

...och attityder

**Fler sökte till Paradise hotel
än till lärarhögskolan**

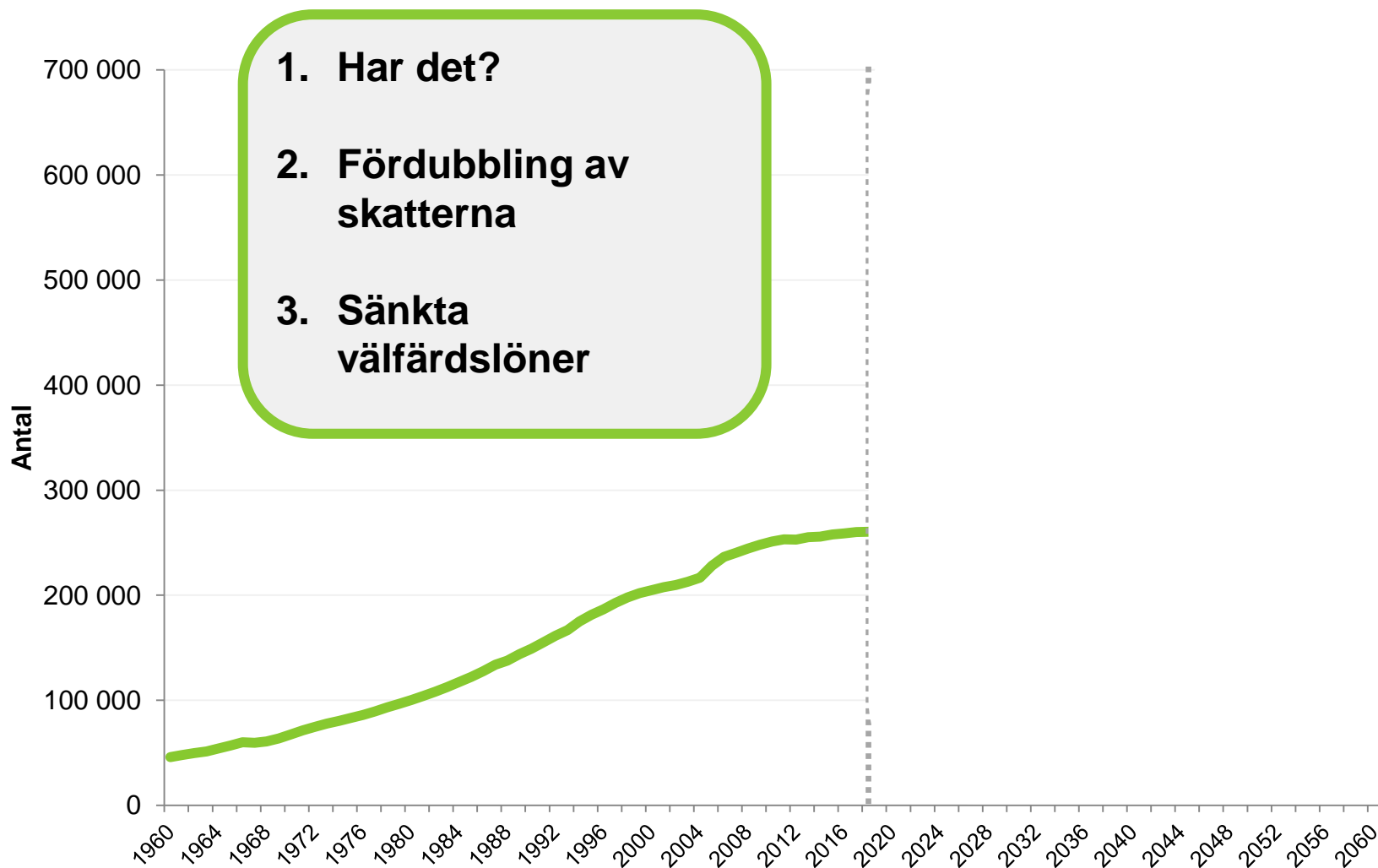
Förvillelser om Framtidens Finansiering

1. Det har ju gått bra hittills...

Det har ju gått bra hittills...

Förvillelser om Framtidens Finansiering

1. Det har ju gått bra hittills...
2. Medicinska framsteg gör oss allt friskare...
"70 är det nya 50"

Pensionärskrig på Everest

En 80 år gammal man från Japan tog sig tidigt på torsdagsmorgonen upp på toppen av Mount Everest. Bedriften gör honom till den äldsta personen i historien som tagit sig högst upp på berget. Men rekordet kan komma att bli kortvarigt.

”70 är det nya 50”

”Myten om det goda
åldrandet”

”Få lever friska till
hjärtattacken vid 92”

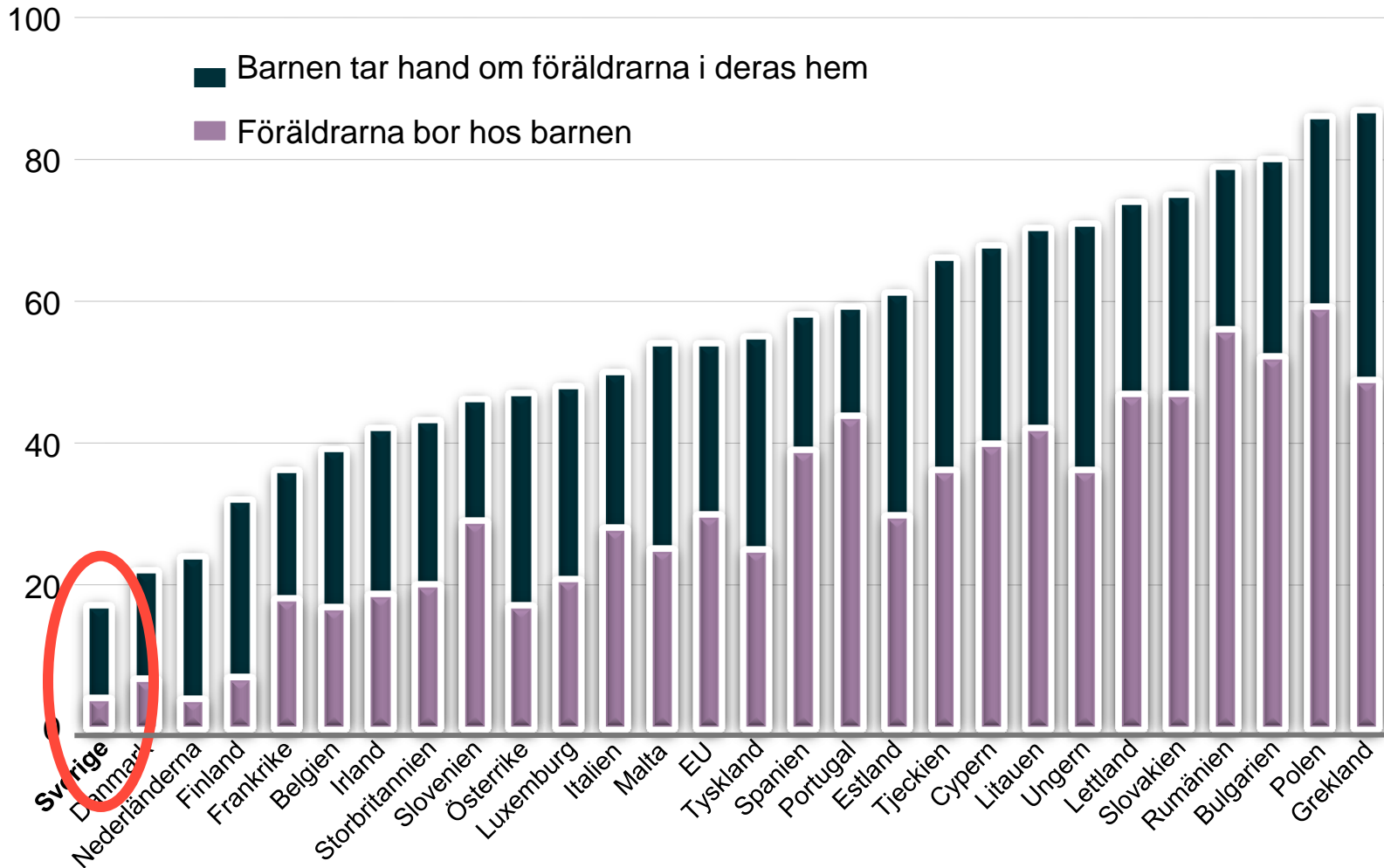
”2/3 av sjukvårdens kostnader drivs av den medicinsktekniska utvecklingen”

Förvillelser om Framtidens Finansiering

1. Det har ju gått bra hittills...
2. Medicinska framsteg gör oss allt friskare...
"70 är det nya 50"
3. Familj och anhöriga kan ta större ansvar...

Bör välfärdsansvaret återgå till familjen?

Källa: Eurobarometern

Allt arbete fördelas inte lika...

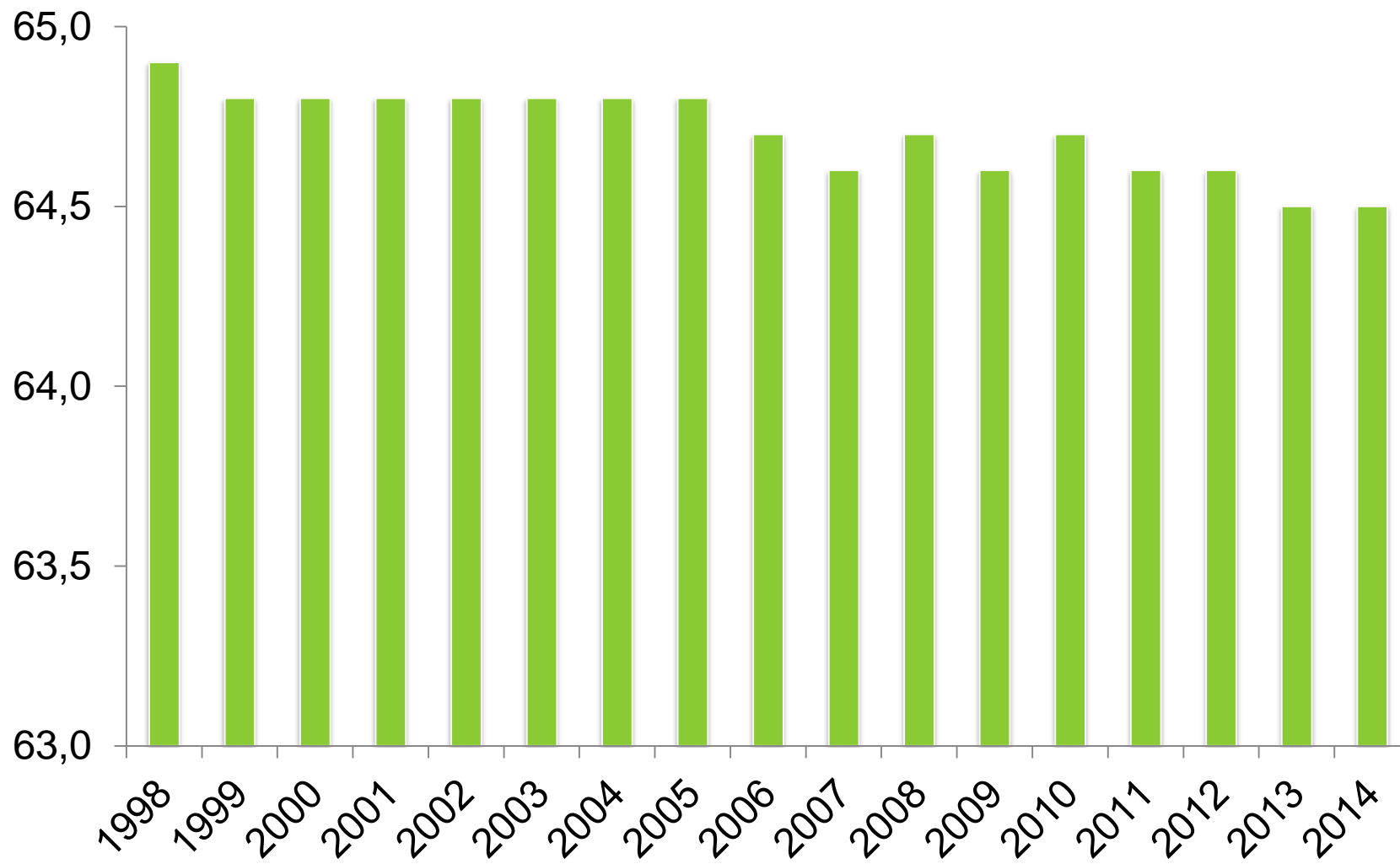
Förvillelser om Framtidens Finansiering

1. Det har ju gått bra hittills...
2. Medicinska framsteg gör oss allt friskare...
"70 är det nya 50"
3. Familj och anhöriga kan ta större ansvar...
4. Vi får väl jobba något år till...

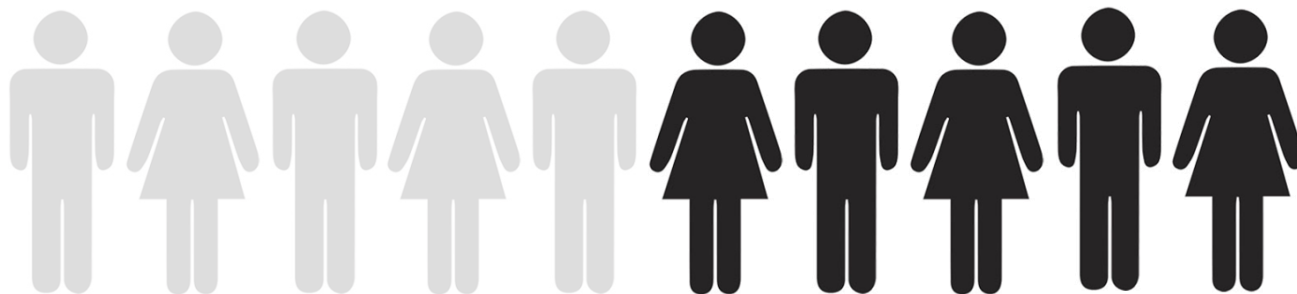
Ja! Men lättare sagt än gjort...

Medelpensioneringsålder 1998 - 2014

Källa: Pensionsmyndigheten

Hälften av svenskarna kan inte arbeta hela vägen fram till 65-års dagen

- Förtidspension
- Sjukskrivning
- Arbetslöshet

Förvillelser om Framtidens Finansiering

1. Det har ju gått bra hittills...
2. Medicinska framsteg, vi blir ju allt friskare...
3. Familj och anhöriga kan ta större ansvar...
4. Vi får väl jobba något år till...
5. Vi får väl sänka förväntningarna...

Erfarenheter från min första pensionärsmässa!

(Göteborg 2008)

Sammanfattning

De globala demografiska huvuddragen är positiva

Men de långsiktiga välfärdsutmaningarna är stora

Många hänvisar hellre till förvillelser än tar tag i frågorna.

Statliga myndigheter har en nyckelroll!

Några sitter mitt i utmaningen...

...ingen kommer undan helt och hållet

Lösningar finns! Nu gäller det att sätta igång...

Tack för uppmärksamheten!

Twitter:
[@jens_magnusson](https://twitter.com/jens_magnusson)